

Magtens kvinder i Norden

Af Lone Kühlmann

Fire ud af fem statsministre i Norden er kvinder. Betyder det, at slaget om ligestilling er vundet? Nej – langtfra.

Det er vel på en måde afslørende for, hvor langt – eller kort – vi er kommet med hensyn til ligestilling, at det er en historie, at fire ud af fem nordiske statsministre er kvinder. Hvis det havde været omvendt, ville ingen drømme om at skrive en historie om, at fire ud af fem var mænd. Fokus ville være på den ene, der ikke var det. Det normale er stadig at være en mand. Kvinder er en slags afvigere. Ikke mindst i politik.

De nordiske lande gør meget for i international sammenhæng at fremstå som et ligestillingsparadis, ikke helt uden grund. Men selv om de fire kvindelige statsministre naturligvis går ind for ligestilling, er det ikke noget, de gør et stort nummer ud af i det daglige regeringsarbejde. Det ligger implicit, at en kvinde skal være "lige så dygtig som en mand" (heldigvis er det ret nemt, sagde vi i min ungdom), så man skal ikke gøre for meget ud af sin kvindelighed.

Da dengang 34-årige Sanna Marin i december 2019 blev valgt som statsminister i Finland, var der to historier, der gik verden rundt: 1) Hun var verdens yngste regeringsleder, og hendes koalitionsregering består af fem partier, der alle har kvindelige ledere. 2) Ud af Nordens fem lande er de fire styret af kvinder. Kun Sverige, hvis regering officielt fører en feministisk politik, har endnu til gode at få en kvindelig statsminister. Men man kan naturligvis godt være feminist uden at være kvinde. Og man kan være kvinde uden at være feminist.

Nogle måneder forinden var Mette Frederiksen som 41-årig blevet statsminister i Danmark. Ikke for en koalitionsregering, men for en ren socialdemokratisk mindretalsregering støttet af tre partier, der ikke dengang var, men som i dag er, ledet af kvinder.

I Island blev venstrefløjspolitikerens Katrín Jakobsdóttir også som 41-årig statsminister i 2017. Som Sanna Marin skal hun balancere med koalitionspartierne Selvstændighedspartiet, et meget konservativt parti, og Fremskridtspar-

Lone Kühlmann (f. 1945) er journalist, forfatter, debattør og foredragsholder. Hun har blandt andet været tilknyttet TV-avisen på DR1 frem til 1988, hvor hun beskæftigede sig med udenrigs- og sikkerhedspolitik.

tiet, et gammelt bondeparti, der begge ligger langt til højre for hendes eget venstre-grønne parti. Ud af de 11 regeringsmedlemmer er de fem kvinder.

Alderspræsidenten, både i år og i regeringserfaring, er Norges Erna Solberg, 52 år, da hun i 2013 dannede sin første Højre-regering med Fremskridtspartiet og den meget synlige Siv Jensen som sin førende koalitionspartner. Her otte år senere leder hun en koalitionsregering med Venstre og Kristeligt Folkeparti. Fremskridtspartiet forlod regeringen for et år siden under meget larm, fordi en norsk/pakistansk kvinde var blevet hentet hjem med sine to børn fra en flygtningelejr i Syrien.

Umiddelbart ser det ud som om, at det, de fire statsministre har til fælles – udover kønnet – er en vis tvangfri tilgang til jobbet og en veludviklet evne til at manøvrere politisk. Ingen af dem er kommet sovende til det. De har alle været politisk engagerede, siden de var purunge, og har taget sliddet op gennem rækkerne. De har bestridt mange andre poster, deriblandt ministerposter, inden de nåede toppen. Det konstante behov for politiske kompromisser, som er virkeligheden for alle fire, fører indlysende til beskyldninger om politisk svaghed og eftergivenhed. Når de står fast, er de egenrådige og stædige. Ikke desto mindre har de alle – ikke mindst i forbindelse med COVID-19 – høstet stor ros for deres kontante form. Det er mere, end man kan sige om deres svenske kollega, Stefan Löfven.

Norge gør, som Erna siger

Erna Solberg, der for kun ét år siden var nede og vende, da Fremskridtspar-

tiet gik og smækkede med døren, får i de nyeste tal opbakning som statsminister fra 59 procent af de norske vælgere. Og hendes parti Højre er gået seks procent frem til 25,6 procent. Det er ikke hende, der lukker interne debatter ned, når koalitionspartnerne skal markere sig. Hendes form er ikke konfronterende, men lyttende og imødekomende, så langt hun kan strække den. Hun siger ligefrem, at det er fint med en mindretalsregering: ”Det giver meget bedre og åbne debatter i Stortinget, når alt ikke er bestemt på forhånd. Det er Norge, når det er allerbedst.”

Hun lyder, som om hun mener det. Hun fremstår som klar og tydelig og med stor autoritet. Holdningen blandt nordmænd er langt overvejende, at ”vi gør, som Erna siger”. Også blandt vælgere, der ikke ville drømme om at stemme på hende.

Hun er en rund, det man plejer at kalde ’moderlig’ type. Hvis man googler hende, er det første, som kommer frem ”Erna Solbergs vægt”, og der er rigtigt mange hits. For eksempel mente en kendt medierådgiver Kjell Terje Ringdal inden valget i 2013:

”Erna er så overvægtig, at man ikke hører, hvad hun siger. Man tænker i stedet: Kan hun have kontrol over sig selv, når hun spiser sig så tyk?”

Højre gik ti procent frem ved valget, og hun overtog statsministerposten efter Jens Stoltenberg. Selv siger hun, at hun godt ved, at hun er rund, og at hun ikke føler sig mobbet: ”Hvis nogen nedgør mit udseende på Facebook, er der mindst fem andre, der sviner dem til.”

Hun er fra Bergen og som alle bergensere meget lokalpatriotisk – men

på en lidt selvironisk måde, der gør, at hun slipper afsted med det også i Oslo og andre egne af landet.

Navigatoren Jakobsdóttir

Island har ikke tradition for mindretalsregeringer, så Katrín Jakobsdóttir måtte sluge nogle store kameler, da hun gik i koalition med to gamle stokonservative partier. Det førte i første omgang til vælgerflugt fra hendes eget venstre-/grønne parti, men det er lykkedes hende at manøvrere i det vanskelige politiske landskab og bevare sin egen store personlige popularitet. Hun ses som en begavet, hårdtarbejdende og meget uhøjtidelig kvinde, der scorer point på at bevæge sig rundt på cykel. Et meget bevidst valg, der understreger hendes grønne profil.

Hun betragtes som ægte og oprigtig, også blandt politiske modstandere. Kritikere i hendes eget parti mener, at hun er for eftergivende overfor koalitionsparterierne. Det er klassisk, at en venstrefløj er mere fordømmende overfor kompromisser. Den stærkt højreorienterede islandske professor i statskundskab og meget anvendte politiske kommentator Hannes Hólmsteinn er berømt for citatet: "Venstrevælgere tænker hele tiden på politik. Højrefløjen på at tjene penge om dagen og lave barbecue om aftenen".

Statsministeren fastholder, at det er nødvendigt at bygge bro mellem højre og venstre, og foreløbig synes projektet at lykkes. Hendes sundhedsminister er også kvinde, og det er populært, når de toner frem på skærmen; to dygtige moderne kvinder, der lægger tingene klart frem sammen med sundhedsmyndig-

hederne, når de vanskelige beslutninger skal præsenteres.

Island er et lille land, og alle kender Jakobsdóttirs slægt, der tæller mange islandske berømtigheder. Politikere, digtere og professorer i flere generationer. Hun har deltaget i politik, fra hun var ganske ung, men det har ikke været hele hendes liv. Islændere kan godt lide fortællingen om, at hun tog en bachelor i islandsk og fransk fra Islands Universitet, og at hendes afgangsupgave handlede om islandske kriminalromaner. Hun blev ved emnet, da hun læste videre, og har en kandidatgrad for en afhandling om den islandske kriminalforfatter Arnaldur Indriðasons værker. Ved siden af har hun optrådt med bandet Bang Gang, medvirket i tv-film, er gift og har tre sønner.

Mette og danskerne

Mette Frederiksen har som så mange andre mennesker taget turen fra meget idealistisk til mere pragmatisk. Nogle vil sige kynisk.

Hun var minister i Helle Thorningss regering, da hun i 2014 distancerede sig fra partitoppen ved i et interview at opfordre partiet til at skue indad i stedet for udad for at finde svaret på Socialdemokratiets faldende popularitet:

"Når man ligger, hvor Socialdemokratiet gør lige nu, så kan man jo grundlæggende gå to veje. Enten kan man tænke: 'Det er os, der har ret, og danskerne, der tager fejl.' Eller også kan man gøre sig selv den umage at tænke: 'Det kunne være, det var danskerne, der har ret', og at vi derfor er forpligtet til at overveje situationen og selvfølgelig også se, om der var noget, vi kunne gøre bedre og klogere".

Det var en let afkodet opfordring til en strammere socialdemokratisk udlændingepolitik. Det drejede sig om at hente alle de stemmer, der var gået til Dansk Folkeparti, hjem. Manøvren lykkedes, og i juni 2019 kunne Mette Frederiksen indtage statsministerposten som chef for en mindretalsregering med støtte fra SF, Radikale, og Enhedslisten.

Som de øvrige kvindelige nordiske statsministre er Mette Frederiksen i den grad trådt i karakter i forbindelse med COVID-19. Hun kritiseres for magtfuldkommenhed og diktatorisk optræden af den borgerlige opposition og presse, men vælgerne er tydeligvis ligeglade. Meningsmålingerne viser klart, at befolkningen langt ind i borgerlige rækker støtter hendes myndige og klare udmeldinger.

Over 50 procent af vælgerne foretrækker hende som statsminister frem for den borgerlige leder Jakob Ellemann Jensen, det ligger på under 20 procent. Hendes parti er langt det største med over 32 procent i vælgeropslutning. En af landets fremmeste digtere Henrik Nordbrandt kalder hende "den første statsmand siden Jens Otto Krag" og roser hendes værdige optræden. Så hun kan være ret ligeglad med de modstandere, der kalder hende 'mor Mette' og siger, at hun taler til vælgerne, som om de var børn.

Finlands populære frontkvinde

Finland har en tradition for mange kvindelige politikere. Det tilskrives det faktum, at man i Finland skal stemme personligt. Ikke bare på et parti. Det var tydeligt, da Sanna Marin præsenterede

sin koalition af fem partier, der alle ledes af kvinder, hvoraf kun én er over 35.

Finnerne har også vænnet sig til, at når regeringen holder pressemøde om COVID-19, ser de fem kvinder: statsministeren, undervisningsministeren, sundhedsministeren, indenrigsministeren og justitsministeren. For nogle ældre mænd er det lidt for stærk kost: "Det er damerne, der bestemmer". Men 70 procent af den finske befolkning synes, at Sanna Marin gør det godt som statsminister.

Hun er populær, nærmest afholdt, på tværs af partigrænser. Da hun i 2018 afløste den daværende socialdemokratiske partiformand Antti Rinne under sygeolov, røg partiets stemmetal til vejrs. Han var en socialdemokrat af den gamle skole uden den store karisma, og hun brændte igennem med klare synspunkter fremført med stor entusiasme og indsigt. Han trådte af efter få måneder, og det gjorde indtryk på vælgerne, at Sanna Marin under valgkampen som leder af partiet håndterede TV-interviews og pressekonferencer afslappet og medievant.

Hun er opvokset i et beskedent lesbisk hjem og har altid haft klima, velfærd og ligestilling både socialt og kønsligt som mærkesager. "Jeg vil bygge et samfund, hvor alle børn kan blive det, de gerne vil, og alle kan leve og vokse op med værdighed."

Inden Sanna Marin gik ind i landspolitik, var hun en meget synlig borgmester i Finlands tredjestørste by, Tampere. Hun er gift og har en datter.

Sanna Marin siger selv, at hun aldrig tænker over hverken sin alder eller sit køn. Det blev hun tvunget til, da hun i

oktober 2020 lod sig fotografere til et modeblad. Hun var ganske vist iført en klassisk habit, men i stedet for skjorte og BH indenunder havde hun et elegant moderne finsk halssmykke i kavalergangen. Det var ganske åbenbart,

Det er fortsat meget sjældent, at man ser kvindelige politikere med flagrehår eller mønstrede kjoler. Hvis de vil tages alvorligt, må de ligne mænd så meget som muligt.

at ikke alene er den finske statsminister ung, hun er også en meget smuk kvinde. Helvede brød løs på de sociale medier. Tydeligvis kan en politiker, der så indlysende er kvinde, ikke tages alvorligt. Sanna Marin kommenterede det ikke selv, og det behøvede hun heller ikke, for der opstod straks et *#imwithsanna*, hvor både kvinder og mænd viste sig frem i samme antræk. Billedet vakte international opmærksomhed og førte igen til den evindelige debat om, hvorfor både kvinder og mænd føler sig truet at kvinder, der ser ud og opfører sig som kvinder. Mange kan sikkert huske det sus, der gik igennem Europa, da forbundskansler Angela Merkel deltog i åbningen af det nye norske operahus i 2008. Hun var ved den festlige lejlighed iført en dybt nedringet isblå kjole, der afslørede, at kansleren har en nydelig barm. Det vakte så megen opmærksomhed, at den siden har været forsvarligt gemt bag jakker.

Truende kvindelighed

Det er fortsat meget sjældent, at man ser kvindelige politikere med flagrehår eller mønstrede kjoler. Hvis de vil tages alvorligt, må de ligne mænd så meget som

muligt. Det er på med jakken. Og skjorten(!). Jakken signalerer magt. Det gør skørter ikke.

Hvis en kvindelig politiker ligner en kvinde, er hun i overvejende fare for at blive anklaget for at spille på sit køn. Selv vælgere, der bevidst stemmer på kvindelige politikere, bliver utilpasse ved en ærmeløs bluse eller en udringet kjole. Det er dybt kulturelt indlejret i os alle sammen, at der er no-

get uberegneligt ved kvinder. Man kan, når det kommer til stykket, aldrig føle sig helt tryk ved dem.

Man hører aldrig om mænd, der spiller på deres køn i deres påklædning. Det kan der siges meget om, men grundlæggende er det, fordi mænd ikke opfattes som et køn. De er bare det normale. Og det er den norm, kvinder stadig måles på.

Hvis en kvindelig politiker ligner en kvinde, er hun i overvejende fare for at blive anklaget for at spille på sit køn.

Det er interessant, at det er nemmere for kvinder at nå en toppost i politik end i erhvervslivet. Ikke bare i Norden. Selv om kvinder i erhvervslivet også holder sig strengt til jakkereglen. Vi kan altså udlede, at borgerne har mere tiltro til kvinder, end erhvervslivet har. Og måske kan vi udlede, at de mange kvinder i toppen af politik betyder, at magten har flyttet sig et andet sted hen?

Som mange kvinder bittert har måttet erkende: Hver gang vi nærmer os målet, flytter de målstregen.

○○○